

ΘΕΜΑ Α

A1. γ   A2. δ   A3. γ   A4. β   A5. γ

ΘΕΜΑ Β

B1.α) Σε υδατικό διάλυμα μονοπρωτικού οξέος, ο βαθμός ιοντισμού του οξέος υπολογίζεται από το πηλίκο $\alpha = \frac{[H_3O^+]}{c}$

Επίσης, με την αραιώση σε δεκαπλάσιο όγκο, η συγκέντρωση κάθε διαλύματος υποδεκαπλασιάζεται.

Στο διάλυμα Y1: Αρχικά η συγκέντρωση είναι c_1 , ενώ το $pH=2$, δηλαδή $[H_3O^+]=10^{-2}$ M, οπότε ο βαθμός ιοντισμού του οξέος είναι $\alpha = \frac{10^{-2}}{c_1}$.

Μετά την αραιώση, η συγκέντρωση είναι $c_1/10$, ενώ το $pH=2,5$, δηλαδή $[H_3O^+]=10^{-2,5}$ M, οπότε ο νέος βαθμός ιοντισμού του οξέος είναι $\alpha' = \frac{10^{-2,5}}{c_1/10} = \frac{10^{-1,5}}{c_1}$.

Δηλαδή $\alpha' > \alpha$.

Συμπέρασμα: Το διάλυμα Y1 περιέχει το ασθενές οξύ HF, του οποίου ο βαθμός ιοντισμού αυξάνεται με την αραιώση σύμφωνα με τον απλοποιημένο τύπο του *Ostwald* $K_a = \alpha^2 \cdot c$. (Η $K_a = \text{σταθ.}$ αφού $\theta = \text{σταθ.}$, επομένως με τη μείωση της c ο α αυξάνεται)

Αν το οξύ ήταν ισχυρό, θα είχε $\alpha=1$ ανεξαρτήτως c .

Συνεπώς, το διάλυμα Y2 περιέχει το ισχυρό οξύ HNO_3 .

Στο διάλυμα Y2: Αρχικά η συγκέντρωση είναι c_2 , ενώ το $pH=2$, δηλαδή $[H_3O^+]=10^{-2}$ M, οπότε ο βαθμός ιοντισμού του οξέος είναι $\alpha = \frac{10^{-2}}{c_2}$.

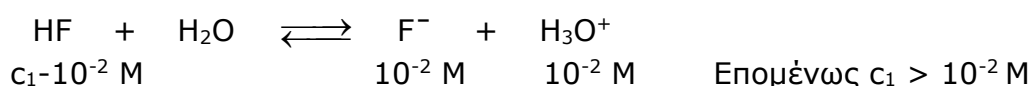
Μετά την αραιώση, η συγκέντρωση είναι $c_2/10$, ενώ το $pH=3$, δηλαδή $[H_3O^+]=10^{-3}$ M, οπότε ο νέος βαθμός ιοντισμού του οξέος είναι $\alpha' = \frac{10^{-3}}{c_2/10} = \frac{10^{-2}}{c_2}$.

Δηλαδή $\alpha' = \alpha$.

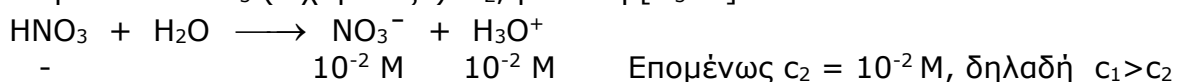
Συμπέρασμα: Το διάλυμα Y2 περιέχει το ισχυρό οξύ HNO_3 , του οποίου ο βαθμός ιοντισμού δεν μεταβάλλεται με την αραιώση, καθώς είναι $\alpha=1$ ανεξαρτήτως c . Αν το οξύ ήταν ασθενές, ο α θα αυξανόταν με τη μείωση της c , καθώς θα ίσχυε $K_a = \alpha^2 \cdot c$.

β) Σωστό το i) $V_1 > V_2$

Διάλυμα Y1: HF (ασθενές οξύ) c_1 , $pH=2$ ή $[H_3O^+]=10^{-2}$ M

Διάλυμα Y2: HNO_3 (ισχυρό οξύ) c_2 , $pH=2$ ή $[H_3O^+]=10^{-2}$ M

Σε όγκο V L του Y1 περιέχονται $n_{\text{HF}} = c_1 \cdot V$ mol
Σε όγκο V L του Y2 περιέχονται $n_{\text{HNO}_3} = c_2 \cdot V$ mol

Τα δύο διαλύματα εξουδετερώνονται πλήρως με το ίδιο πρότυπο διάλυμα KOH:

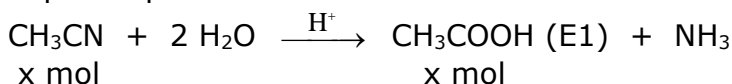

Σύμφωνα με την πρώτη εξίσωση, τα $c_1 \cdot V$ mol HF απαιτούν για πλήρη εξουδετέρωση $n_1 = c_1 \cdot V$ mol KOH, ενώ σύμφωνα με τη δεύτερη τα $c_2 \cdot V$ mol HNO₃ απαιτούν για πλήρη εξουδετέρωση $n_2 = c_2 \cdot V$ mol KOH, Είναι $c_1 > c_2$, δηλαδή $n_1 > n_2$. Αυτό σημαίνει ότι απαιτείται μεγαλύτερη ποσότητα KOH, άρα και όγκος πρότυπου διαλύματος KOH, για την πλήρη εξουδετέρωση του Y1: $V_1 > V_2$

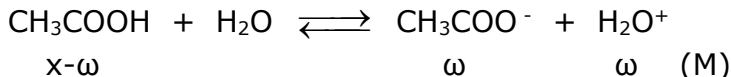
γ) Το HNO₃ είναι ισχυρό οξύ ενώ το HF ασθενές, επομένως για την ισχύ των δύο οξέων που συμμετέχουν στην ισορροπία ισχύει: $\text{HNO}_3 > \text{HF}$
Οπότε, για την ισχύ των συζυγών τους βάσεων θα ισχύει: $\text{F}^- > \text{NO}_3^-$

Συμπέρασμα: Η ισορροπία $\text{NO}_3^-(\text{aq}) + \text{HF}(\text{aq}) \rightleftharpoons \text{HNO}_3(\text{aq}) + \text{F}^-(\text{aq})$ είναι μετατοπισμένη προς τα αριστερά, όπου σχηματίζονται το ασθενέστερο οξύ (HF) και η ασθενέστερη βάση (NO₃⁻).

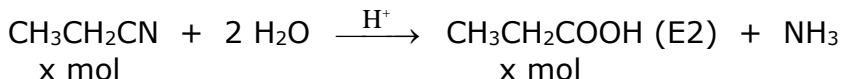
B2.α) Υδρόλυση του CH₃CN:

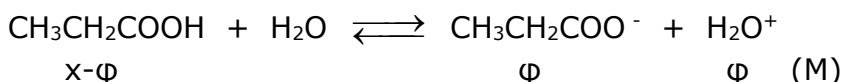
Το διάλυμα Δ1 (V=1 L) περιέχει CH₃COOH με συγκέντρωση x M:

Υδρόλυση του CH₃CH₂CN:

Το διάλυμα Δ2 (V=1 L) περιέχει CH₃CH₂COOH με συγκέντρωση x M:

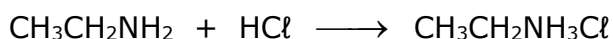

Στα δύο οξέα E1 και E2, το καρβοξύλιο είναι ενωμένο με τους υποκαταστάτες CH₃- και CH₃CH₂- αντίστοιχα. Οι υποκαταστάτες αυτοί προκαλούν +I επαγωγικό φαινόμενο, οπότε μειώνουν την πολικότητα του δεσμού O-H στο καρβοξύλιο, με συνέπεια να αποσπάται δυσκολότερα το H⁺, δηλαδή μειώνουν την ισχύ του οξέος. Εντονότερο +I επαγωγικό φαινόμενο προκαλεί το CH₃CH₂-, επομένως το οξύ CH₃COOH είναι ισχυρότερο από το CH₃CH₂COOH.

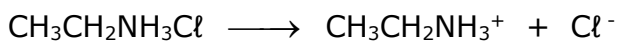
Εφόσον δε, τα διαλύματα Δ1, Δ2 έχουν ίσες συγκεντρώσεις, περισσότερο όξινο θα είναι το διάλυμα Δ1, που περιέχει ισχυρότερο οξύ, δηλαδή $\text{pH}_1 < \text{pH}_2$.

β) $\text{CH}_3\text{CN} + 2 \text{H}_2 \longrightarrow \text{CH}_3\text{CH}_2\text{NH}_2 \text{ (E3)}$

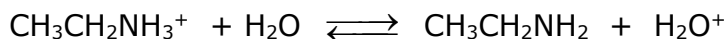
Η ένωση E3 (βάση) αντιδρά με HCl σε υδατικό διάλυμα:

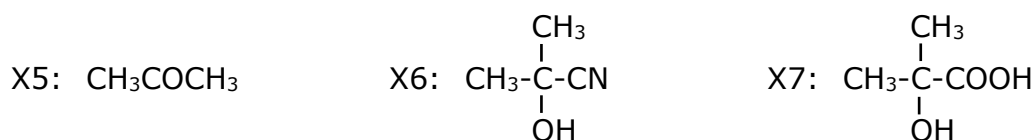
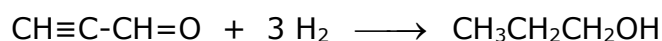
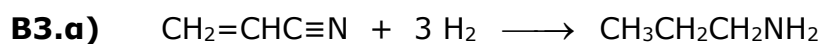
Το διάλυμα Δ4 περιέχει μόνο το άλας CH₃CH₂NH₃Cl, το οποίο διίσταται:

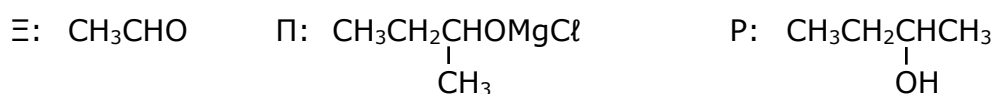
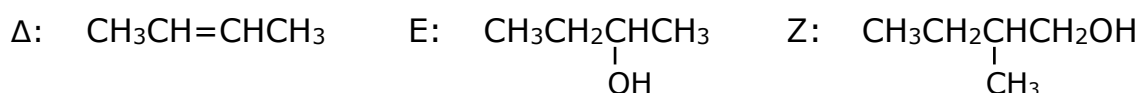
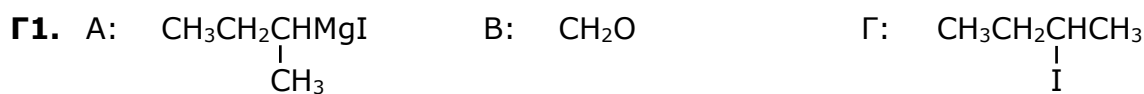
Το ανιόν Cl^- δεν αντιδρά με το νερό, ως συζυγής βάση του ισχυρού οξέος HCl . Το κατιόν αντιδρά, ως συζυγές οξύ της ασθενούς βάσης $\text{CH}_3\text{CH}_2\text{NH}_2$:

Παράγονται οξώνια, επομένως το διάλυμα Δ4 είναι όξινο.

ΘΕΜΑ Γ

Γ3. Διάλυμα Δ: $\text{pH}=13$, άρα $\text{pOH}=1$, δηλαδή $[\text{OH}^-]=0,1 \text{ M}$

Το KOH είναι ισχυρή βάση ($\text{KOH} \longrightarrow \text{K}^+ + \text{OH}^-$), επομένως $c=0,1 \text{ M}$.

α) Σε 1 L ή 1000 mL του Δ περιέχονται $0,1 \text{ mol}$ ή $0,1 \cdot 56 = 5,6 \text{ g KOH}$ ($M_r=56$)

Τα 1000 mL του Δ έχουν μάζα $m=\rho \cdot V=1,12 \cdot 1000=1120 \text{ g}$

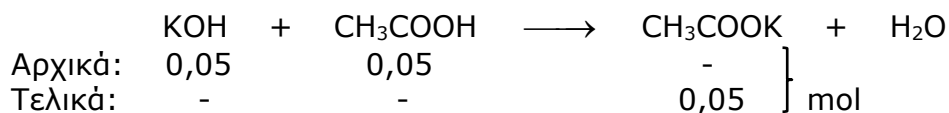
Δηλαδή: σε 1120 g του Δ περιέχονται $5,6 \text{ g KOH}$

σε 100 g του Δ περιέχονται $=0,5 \text{ g KOH}$

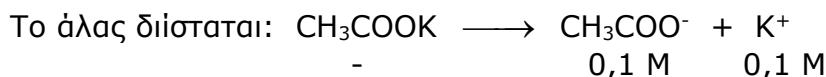
Επομένως, το διάλυμα Δ έχει περιεκτικότητα $0,5\% \text{ w/w}$ σε KOH .

β) Σε $0,5 \text{ L}$ του Δ περιέχονται $n=0,1 \cdot 0,5=0,05 \text{ mol KOH}$.

Έστω ότι προσθέτουμε $0,05 \text{ mol CH}_3\text{COOH}$:

Το διάλυμα που προκύπτει, περιέχει CH_3COOK με $c = \frac{0,05 \text{ mol}}{0,5 \text{ L}} = 0,1 \text{ M}$.

Μόνο το ανιόν αντιδρά με το νερό: $\text{CH}_3\text{COO}^- + \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons \text{CH}_3\text{COOH} + \text{OH}^-$
 $0,1-\omega \qquad \qquad \qquad \omega \qquad \qquad \omega \quad (\text{M})$

$$K_{b \text{ CH}_3\text{COO}^-} = \frac{K_w}{K_{a \text{ CH}_3\text{COOH}}} = \frac{[\text{CH}_3\text{COOH}][\text{OH}^-]}{[\text{CH}_3\text{COO}^-]} \quad \text{άρα} \quad 10^{-9} = \frac{\omega^2}{0,1} \quad \text{και} \quad \text{τελικά} \quad \rho = 10^{-5}.$$

Δηλαδή η $[\text{OH}^-] = 10^{-5} \text{ M}$, οπότε η $[\text{H}_3\text{O}^+] = 10^{-9} \text{ M}$ και το $\text{pH} = 9$.

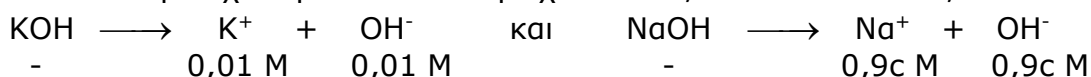
Επομένως, η ζητούμενη ποσότητα CH_3COOH είναι $0,05 \text{ mol}$.

Προφανώς, αν προσθέσουμε μεγαλύτερη ποσότητα CH_3COOH , θα περισσέψει οξύ και το διάλυμα θα έχει $\text{pH} < 9$, ενώ αν προσθέσουμε μικρότερη, θα περισσέψει KOH και το διάλυμα θα έχει $\text{pH} > 9$.

γ) Στα 100 mL ή $0,1 \text{ L}$ του Δ περιέχονται $n = 0,1 \cdot 0,1 = 0,01 \text{ mol KOH}$.

Στα 900 mL ή $0,9 \text{ L}$ διαλύματος NaOH $c \text{ M}$ περιέχονται $n = c \cdot 0,9 = 0,9c \text{ mol NaOH}$.

Το τελικό διάλυμα έχει όγκο 1 L και περιέχει KOH $0,01 \text{ M}$ και NaOH $0,9c \text{ M}$.

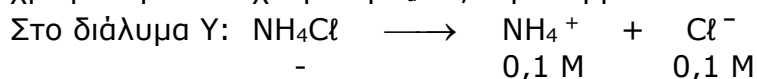
Η συνολική συγκέντρωση των ιόντων OH^- είναι: $[\text{OH}^-] = (0,01 + 0,9c) \text{ M}$

Όμως, το τελικό διάλυμα έχει $\text{pH} = 14$, άρα $\text{pOH} = 0$, δηλαδή $[\text{OH}^-] = 1 \text{ M}$.

Επομένως, θα ισχύει: $0,01 + 0,9c = 1$ ή $c = 1,1 \text{ M}$

ΘΕΜΑ Δ

Δ1.α) Με την προσθήκη σταγόνων του δείκτη ΗΔ, ένα άχρωμο υδατικό διάλυμα παραμένει άχρωμο εφόσον έχει $\text{pH} < \text{p}K_a - 1$, δηλαδή $\text{pH} < 8$, ενώ αποκτά κόκκινο χρώμα εφόσον έχει $\text{pH} > \text{p}K_a + 1$, δηλαδή $\text{pH} > 10$.

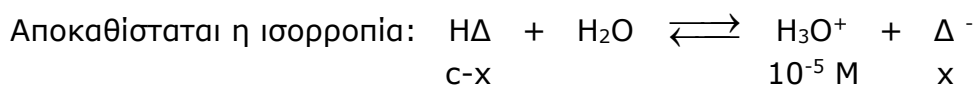

Μόνο το κατιόν αντιδρά με το νερό: $\text{NH}_4^+ + \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons \text{NH}_3 + \text{H}_3\text{O}^+$
 $0,1-\rho \qquad \qquad \qquad \rho \qquad \qquad \rho \quad (\text{M})$

$$\text{Στην ισορροπία} \quad K_{a \text{ NH}_4^+} = \frac{K_w}{K_{b \text{ NH}_3}} = \frac{[\text{H}_3\text{O}^+][\text{NH}_3]}{[\text{NH}_4^+]} \quad \text{άρα} \quad 10^{-9} = \frac{\rho^2}{0,1} \quad \text{και} \quad \text{τελικά} \quad \rho = 10^{-5}.$$

Δηλαδή η $[\text{H}_3\text{O}^+] = 10^{-5} \text{ M}$, οπότε $\text{pH} = 5$.

Με την προσθήκη του δείκτη, το διάλυμα Y παραμένει άχρωμο, αφού έχει $\text{pH} < 8$.

$$K_{a \text{ H}\Delta} = \frac{[\text{H}_3\text{O}^+][\Delta^-]}{[\text{H}\Delta]} \Rightarrow 10^{-9} = \frac{10^{-5} \cdot x}{c-x} \Rightarrow c-x = 10^4 \cdot x \quad \text{και} \quad \text{τελικά:} \quad a = \frac{x}{c} \approx 10^{-4}$$

β) Για να αποκτήσει το διάλυμα καθαρό κόκκινο χρώμα, πρέπει το pH του οριακά να ξεπεράσει την τιμή pH=10.

Έστω x mol η ποσότητα NH₃ που πρέπει να προστεθεί, ώστε να προκύψει διάλυμα με pH=10, δηλαδή pOH=4 ή [OH⁻]=10⁻⁴ M.

Το τελικό διάλυμα περιέχει NH₄Cl 0,1 M και NH₃ με $c = \frac{x \text{ mol}}{0,1 \text{ L}} = 10x \text{ M}$.

Είναι, δηλαδή, ρυθμιστικό διάλυμα NH₃-NH₄⁺ με c_β=10x M και c_{οξ}=0,1 M.

Θα ισχύει [OH⁻]=K_b· $\frac{c_{\beta}}{c_{\text{οξ}}}$, δηλαδή 10⁻⁴=10⁻⁵· $\frac{10x}{0,1}$ και τελικά x=0,1.

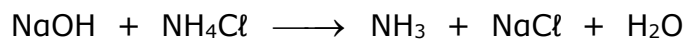
Επομένως, πρέπει να προστεθούν τουλάχιστον 0,1 mol NH₃.

γ) Από το διάλυμα Y (NH₄Cl 0,1 M) λαμβάνεται όγκος V L, που περιέχει n=0,1·V mol NH₄Cl.

Έστω c M η συγκέντρωση του πρότυπου διαλύματος και V' L ο όγκος που απαιτήθηκε μέχρι το Ι.Σ. Η ποσότητα NaOH που αντέδρασε, είναι τότε n' =c·V' mol.

Στο ισοδύναμο σημείο είναι V_{ολ}=0,1 L, επομένως θα ισχύει: V + V' = 0,1 (1)

Επίσης, στο Ι.Σ. η αντίδραση μεταξύ NH₄Cl και NaOH είναι πλήρης:

Δηλαδή, θα ισχύει n' = n ή c·V' =0,1·V (2)

Αντιδρούν 0,1·V mol NH₄Cl με 0,1·V mol NaOH και παράγονται 0,1·V mol NH₃ και 0,1·V mol NaCl.

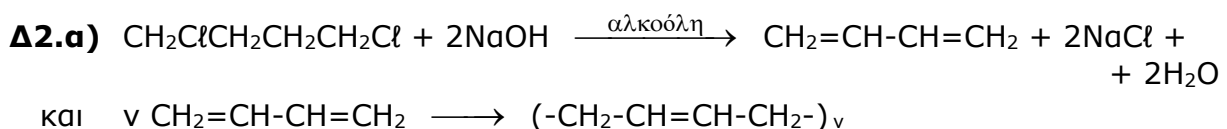
Στο Ι.Σ., το διάλυμα στην κωνική φιάλη έχει όγκο 0,1 L και περιέχει 0,1·V mol NH₃ και 0,1·V mol NaCl, δηλαδή NH₃ V M και NaCl V M.

Από τον ιοντισμό της NH₃ προκύπτει: NH₃ + H₂O $\rightleftharpoons$ NH₄⁺ + OH⁻
(το NaCl δεν επηρεάζει το pH) V-x x x (M)

Όμως, στο Ι.Σ. το διάλυμα έχει pH=10,5, άρα pOH=3,5, δηλαδή [OH⁻]=10^{-3,5}=x.

$$K_b = \frac{[\text{NH}_4^+][\text{OH}^-]}{[\text{NH}_3]} \Rightarrow 10^{-5} \approx \frac{10^{-7}}{V} \Rightarrow V = 0,01 \text{ L}$$

Από την (1) προκύπτει τότε V' =0,09 L και στη συνέχεια από τη (2): $c = \frac{1}{90} \text{ M}$

Η αρχική ποσότητα της ένωσης CH₂ClCH₂CH₂CH₂Cl (M_r=127) ήταν 12,7 kg ή 12700 g, δηλαδή $n = \frac{12700}{127} = 100 \text{ mol}$.

Από την πρώτη αντίδραση παράγονται 100 mol CH₂=CH-CH=CH₂ (M_r=54), τα οποία ζυγίζουν m=100·54=5400 g ή 5,4 kg.

Στη δεύτερη αντίδραση, η μάζα του παραγόμενου πολυμερούς είναι ίση με τη μάζα του μονομερούς που αντέδρασε, επομένως παράχθηκαν 5,4 kg πολυμερούς.

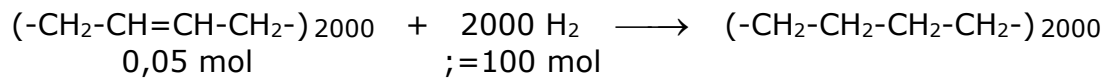
β) β₁. Το πολυμερές $(-C_4H_6-)_v$ έχει $M_r=54v$.

Δίνεται, όμως, $M_r=108000$, άρα $54v=108000$ ή $v=2000$.

Δηλαδή, 2000 μόρια μονομερούς σχηματίζουν ένα μόριο του πολυμερούς.

β₂. Τα 5,4 kg ή 5400 g του πολυμερούς ($M_r=2000$) είναι $n = \frac{5400}{108000} = 0,05$ mol.

Η εξίσωση της αντίδρασης υδρογόνωσης του Ψ είναι:

Δηλαδή, απαιτούνται 100 mol H_2 , τα οποία σε συνθήκες STP καταλαμβάνουν όγκο $V=100 \cdot 22,4=2240$ L.